

ΑΝΓΓΕΛΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ GLWSSA

«ΑΚΟΥΩ τὸν Σίτυ», φωνάζει ἡ Μ. ἀπὸ τὸ διπλανὸ φωμάτιο.

«Έναν καινούργιο σταθμό.» Έγὼ τὴν ὥρα ἐκείνη διάβαζα στὸ «Κ» τῆς Καθημερινῆς τὴ συνέντευξη τοῦ Καναδοῦ ἑλλημιστῆ Ζὰκ Μρπουσάρ. Τίτλος: «Τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάφητο... Σκέτη μαγεία».

Δὲν χρειάζεται νὰ διαθέτεις ἰδιαίτερος συνθετικὴ σκέψη γιὰ νὰ κάνεις αὐτομάτως τὸν συνειρμό. Ένας ἀκόμη ξένος θαυμάζει τὸ ἑλληνικὸ ἀλφάφητο, τὸ ὁποῖο ἐμεῖς καθημερινὰ ἀπεμπολοῦμε. Ὁ «Σίτυ» εἶναι ραδιοφωνικὸς σταθμὸ μιᾶς ἑφημερίδας τοῦ λεγόμενου «φρὴ πρές», τῆς «Ἄθεις βόις». (Μοῦ φαίνεται κι ἔμένα παράταιρο πὸν γράφω τ' ὄνομά της μὲ ἑλληνικὰ στοιχεῖα). Κανάλια ἑφημερίδες, περιοδικά, ἐπιχειρήσεις, ὀργανισμοί, φορεῖς υἱοθετοῦν ξενόγλωσσους τίλους, υἱοθετοῦν μιὰ μιξοβάρβαρη γραφὴ· συναντᾶς διαφημίσεις καταστημάτων πὸν ἀπευθύνονται σὲ Έλληνες γραμμένες ἀποκλειστικὰ στὴν Ἀγγλική.

Στὸ ἀσανσέρ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας διαβάσεις: 1 Fl, 2 Fl, κλπ. Πρόκειται γιὰ τοὺς ὀρόφους ἀλλὰ ποιὸς δὲν ξέρει ἀγγλικά; Οἱ δάνειες λέξεις κλίνονται πλέον σύμφωνα μὲ τὸ σύστημα τῆς ἀγγλικῆς γραμματικῆς: τὸ τάνκ, τὰ τάνκς, τὸ σιντί, τὰ σιντίς κ.ο.κ.

Θυμᾶμαι πρὶν ἀπὸ ἀρκετὰ – πλέον – χρόνια μιὰ συνέντευξη τοῦ Γκομπατσῶφ στὸ «Στάρ». Τοῦ ἐξηγεῖ κάποια στιγμή ὁ δημοσιογράφος ὅτι «Στάρ» εἶναι στὰ ἑλληνικὰ ὁ «Ἄσθήρ». Κι ὁ Γκομπατσῶφ ἀπόρησε: μὰ γιατί ἀφήσατε μιὰ τόσο ὠραία ἑλληνικὴ λέξη γιὰ νὰ υἱοθετήσετε μιὰ ἀγγλική; Τὸ ἐρώτημα ἔμεινε ἀναπάντητο. Ὅπως ἀναπάντητο παραμένει καὶ γιὰ μένα. Πῶς διαβάζεται ἐπιτέλους ἐκίνη ἢ μάρκα χρωτέχ ἢ χρωτέξ; Καὶ μὲ πόση εὐκολία στὶς δεκαετίες τοῦ 60, τοῦ 70 μετονομαζόμαστε σὲ Vangelis John, George κλπ.

Αὐτὴ ἡ διεθνῆς καριέρα ὑπῆρξε τὸ κοινὸ μας ὄραμα στὴ διάρκεια τῶν μεταπολεμικῶν μας δεκαετιῶν. Ἡ – κατὰ βάσιν – ὑγιῆς τάση νὰ σπάσουμε τὴν ἀπομόμωσή μας, νὰ ἀπαρνήθουμε τὸν περιφερειακὸ μας ρόλο, νὰ μποῦμε στὴν κεντρικὴ σκηνή. Ἦταν τὸ αἶτημα μιᾶς κοινωνίας πὸν ἐπεδίωκε τὴν ἀνοδο, παρ' ὅλο πὸν ἡ πολιτικὴ τῆς πραγματικότητά τὴν κατεδίκαζε στὸ τέλμα. Μόνον πὸν ἡ εἴσοδος στὴν κεντρικὴ σκηνή ὅταν γίνεται μὲ ὄρους μιμητισμοῦ καὶ συμμόρφωσης αὐτοῦπονομεύεται καὶ καταδικάζεται νὰ παραμένει στὰ ὄρια τῆς καρικατούρας. Δηλαδή, ματαιώνεται.

Ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς δεκαετίας τοῦ 80 πού ὁ ἑλληνοκεντρισμὸς γνώρισε ἰδιαίτερη ἀνθήση καὶ ἡ ὑπεράσπιση τῆς ἐλληνικότητος εἶχε γίνῃ ὑπόθεση **καὶ** ἑνὸς σημαντικοῦ τμήματος τῆς Ἀριστερᾶς, τὰ πράγματα ἔχουν ἀλλάξει θεαματικά. Οἱ ξενογλώσσες ἐπιγραφές δὲν καταργήθηκαν, ἀντίθετα ἐπικράτησαν. (Θυμᾶται κανεὶς τὴν ἐκστρατεία τοῦ περιοδικοῦ Ἐπιπέδου ἢ τὸν περίφημο νόμο τοῦ ΠΑΣΟΚ;)

Οἱ ὑποστηρικτὲς τοῦ πολυτονικοῦ περιορίστηκαν. Τὸ μονοτονικό ἔγινε ἀτομικὸ στὰ χέρια τῆς μαθητιώσης νεολαίας. Στὴν τρέχουσα δημοσιογραφικὴ γλῶσσα ἐπικρατεῖ πλέον ὁ τύπος «τοῦ διεθνή ποδοσφαιριστή». Ἡ γλωσσικὴ εὐαισθησία ὑποχωρεῖ. Φαντάζομαι δέ, ὅτι οἱ πιθανοὶ ἀναγνώστες αὐτῶν τῶν ἀράδων θὰ ἀναρωτιοῦνται γιὰ τὴν χρησιμότητα τέτοιων προβληματισμῶν ἀν δὲν ὑποθέτουν κιόλας ὅτι ὁ γράφων θέλγεται ἀπὸ τὴν ἐθνικιστικὴ ρητορεία ἑνὸς Ἀδωνίδου Γεωργιάδη. Ἀλλὰ ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι ἕνας ἀπλὸς κώδικας ἐπικοινωνίας, εἶναι ὁ τρόπος νὰ συγκροτήσῃς τὴν ἀμορφία σὲ κόσμο. Ἐνας τρόπος νὰ βλέπει τὸν κόσμο μὲ τὴ μορφή πού ἐπιλέγεις νὰ τὸν ὀνομάσῃς. Καὶ νὰ ἀντιστρέψουμε τὴν τρέχουσα κοινοτοπία τῆς εἰκονικῆς μας πραγματικότητος: ἀν μία εἰκόνα ἰσοδυναμεῖ μὲ χίλιες λέξεις, νὰ λέξη εἶναι δυνατὸν νὰ νοηματοδοτήσῃ χίλιες εἰκόνες.

Ἐπομένως, τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὴν παρούσα ἐποχὴ συνδέεται μὲ καθοριστικὲς ἐπιλογές τῆς γλωσσικῆς κοινότητος. Ἐπιδιώκουμε μία γλωσσικὴ καθαρότητα ἢ ὁποῖα ἐμμένει σὲ μιὰ δῆθεν κυριολεξία ἀδιαφορώντας γιὰ τὴ ζωντάνια καὶ τὴ λειτουργία τῆς γλώσσας. Τὸ πρόβλημά μας εἶναι ἀν θὰ λέμε χειροῦργος ἢ χειρουργός, ἀν θὰ γράφουμε ἀγόρι ἢ ἀγώρι (! ! ! Ἔλεος κ. Μπαμπινιώτη: ἡ ἔτυμολογία γιὰ τὴ γλῶσσα ὄχι ἢ γλῶσσα γιὰ τὴν ἔτυμολογία.) Τὰ περίφημα «λάθη» στὴν χρῆση τῆς γλώσσας μας δίνουν τίς περισσότερες φορές τὴν ἐντύπωση ὅτι ἐρίζουμε περὶ ὄνου σκιάς. Καταπίνουμε τὴν κάμηλο τῶν ἀδυναμιῶν καὶ ἐλλείψεων τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματικῆς (ἀλήθεια πὼς ἐξηγεῖ ἢ δασκάλα στο σχολεῖο γιὰ τὴ θάλασσα ἔχει γενικὴ πληθυντικὴ «τῶν θαλασσῶν» καὶ ἡ ἐλπίδα, «τῶν ἐλπίδων»;) καὶ διυλίζουμε τὸν κῶνωπα τοῦ «ἀφορᾶ στὸν...» ἢ «ἀφορᾶ τὸν...».

Δὲν βλέπουμε ὅτι τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα πλέον εἶναι ὅτι ἀφηνόμαστε στὴ «δυναμικὴ τοῦ σύγχρονου τρόπου ζωῆς» καὶ παραδινόμαστε σὲ μιὰ ὁμογενοποίηση ὥστε νὰ μὴν ἀποτελοῦμε πλέον μιὰ ἐξαίρεση σὲ ἕναν ὁμοιόμορφο κόσμο; Σημαντικὸς πεζογράφος μας μοῦ ἐκδήλωνε πρόσφατα τὸ θαυμασμό του γιὰ τὴν τόλμη τῶν Τούρκων νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ὀθωμανικὴ γραφὴ καὶ νὰ υἱοθετήσουν τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο. Ὡς πότε, βρέ ἀδελφέ, θὰ εἴμαστε σὰν τὴ μύγα μὲς στὸ γάλα;

Δὲν πιστεύω ὅτι ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα κινδυνεύει ἀπὸ κάποια σκοτεινὰ κέντρα πού συνωμοτοῦν γιὰ νὰ ἀποδυναμώσουν ἕνα ἐπικίνδυνο γιὰ τὰ σχέδιά τους ἐλληνικὸ ἔθνος. Ἀπεναντίας, πιστεύω ὅτι αὐτὸ πού ὀνομάζουμε ἐλληνικὸ ἔθνος διαθέτει πολὺ λιγότερη

ὁμογένεια ἀπ' ὅτι νομίζουμε. Καὶ στὴν περίφημη ἑλληνικὴ ἔθνικὴ συνείδηση χωρᾶνε πολλές – καὶ ἐπιπόλαιες – ἀντιφάσεις πὸν ἐξηγοῦν τὶς περιπέτειες τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους. Ἄλλὰ πιστεύω ἐπίσης, ὅτο ὅσοι ἔχουν ὡς μητρικὴ τους γλῶσσα τὰ ἑλληνικὰ – καὶ φυσικὰ γνωρίζουν τὸ βᾶρος τῆς γλωσσικῆς τους κληρονομιάς – πρέπει νὰ θεωροῦν ὡς ζήτημα προσωπικῆς ἀξιοπρέπειας τὸ νὰ μὴν ἀνέχονται τὰ κρεοπωλεῖα νὰ μεταβάλλονται σὲ market κρεάτων.

Βεβαίως θὰ μπορούσε νὰ ἀντιτάξει κανεὶς ὅτι ὅπως κάποτε τὰ ἑλληνικὰ εἶχαν γίνει μιὰ διεθνῆς γλῶσσα καὶ ἔγραφαν σ' αὐτὴ Σύριοι, Δαμασκηνοὶ καὶ ἄλλοι, ἔτσι καὶ τώρα θὰ πρέπει νὰ δεχθοῦμε τὴν πολιτισμικὴ κυριαρχία τοῦ ἀγγλοφώνου κόσμου. Ἄλλὰ τὸ νὰ γράφει ὁ Κούντερα ἢ ὁ Καστοριάδης στὰ γαλλικὰ ἢ ὁ Σαίτ στὰ ἀγγλικά εἶναι ἓνα ἄλλο ζήτημα· καὶ ἓνα ἄλλο ζήτημα εἶναι ἂν θέλουμε καὶ θεωροῦμε ἐπιβεβλημένο νὰ ὑπάρχουν καὶ νὰ διατηροῦνται οἱ ἔθνικες γλῶσσες (ἀλλὰ καὶ οἱ διάλεκτοι καὶ τὰ ιδιώματα ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς πολυμορφίας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐν τέλει τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος).

Ἄν λοιπὸν δὲν πιστεύουμε ὅτι ἡ παγκοσμιοποίηση μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ἓνα happy end τῆς ἱστορίας καὶ δὲν εἶναι μιὰ νέα Πεντηκοστὴ πὸν σὺν τοῖς ἄλλοις θὰ μᾶς λύσει κι ἐκεῖνο τὸ πρόβλημα πὸν δημιούργησε ἡ ἀνθρώπινη ἀλαζωνεία χτίζοντας τὸν Πύργο τῆς Βαβέλ – καὶ φαίνεται πὼς δὲν εἶναι – τότε θὰ πρέπει νὰ ὑπερασπιζόμαστε ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ τὴν ἔθνικὴ μας γλῶσσα. Γιατὶ ἐλευθερία καὶ γλῶσσα πᾶνε μαζί. Εἶναι ἡ ἔθνικὴ καταστασιακὴ ἀρχὴ πὸν ὅρισε γιὰ μᾶς ὁ Διόνυσος Σολωμός.

Μὰ ἴσως ἐδῶ νὰ βρίσκεται τὸ πρόβλημα. Ἡ ἀναφορὰ καὶ μόνο τοῦ ἔθνικοῦ θεωρεῖται ἐξ ὀρισμοῦ ὑποπτη. Εἶσαι ἔθνικιστὴς ὅταν μιλάς γιὰ τὴν εἰσβολὴ ξενισμῶν στὴ γλῶσσα, ὅπως εἶσαι ἔθνικιστὴς ὅταν ἐπιμένεις νὰ καταδικάζεις τὶς τουρκικὲς ἐπιβουλές, ὅταν τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου θεωρεῖς ὅτι εἶναι ζήτημα στρατιωτικῆς κατοχῆς καὶ ὄχι πρόβλημα «ἀρμονικῆς συνύπαρξης τῶν δύο κοινοτήτων» ἢ ὅταν ἔχεις μάτια καὶ βλέπεις τὸν ἀλυτρωτικὸ «μακεδονισμό» τῶν σλαβομακεδόνων πὸν δὲν τὸν δημιούργησε φυσικὰ οὔτε ὁ Παπαθεμελῆς, οὔτε ὁ Ἄνθιμος. Καὶ ὅταν ἔχεις μάτια καὶ βλέπεις τὸν ἔθνικισμό τῆς ὑπερδύναμης πὸν ἐπιβάλλει ἰδεολογικὰ τὴν «πολυπολιτισμικότητα», ἀλλὰ φυσικὰ γιὰ τοὺς ἄλλους.

Πρὸς Θεοῦ! Δὲν ζητᾶω νὰ κλείσουν τὰ σύνορα. Καὶ ἀναγνωρίζω ὅτι μιὰ γλῶσσα παραμένει ζωντανὴ καὶ χάρη στὰ δάνειά της. Ἄλλὰ κυρίως ἀπὸ τὴν ἰκανότητα πὸν ἔχει νὰ ἀφομοιώνει τὰ δάνειά της. Νὰ εἶναι δηλαδὴ μιὰ ζωντανὴ γλωσσικὴ κοινότητα πὸν δὲν ὑφίσταται πνευματικὸ εὐνουχισμό οὔτε ἀπὸ τὴν Παιδεία της οὔτε ἀπὸ τοὺς ἰδεολογικοὺς μεταπράτες πὸν πὸν τὴν καθοδηγοῦν στὸν ἐκσυγχρονιστικὸ της παράδεισο. Μιὰ γλωσσικὴ κοινότητα πὸν δὲν δαιωνίζει τὸν μιμητισμό, τὸ πνεῦμα τῆς ὑποτέλειας καὶ τὰ συμπλέγματα τοῦ ἐπαρχιωτισμοῦ.

Ἐάν δὲν ξεχάσαμε ἤδη τοὺς Ποσειδωνιάτες τοῦ Καβάφη κι ἂν δὲν χαρίσαμε τὸν Σολωμό, τὸν Ἐλύτη ἢ τὸν Ἐγγονόπουλο στὸ ἰδεολογικὸ ὄπλοστάσιο μιᾶς ἐθνικιστικῆς ἀκροδεξιᾶς, ὑπάρχει ἀκόμα τὸ περιθώριο ἑνὸς λαοῦ ποὺ σέβεται τὸν ἑαυτό του νὰ καλλιεργηθεῖ ὥστε νὰ σέβεται τὴ γλώσσα του. Οἱ διανοούμενοί μας δὲ κι αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους ὡς σοβαροὶ μεταπράτες ἄς δείξουν μεγαλύτερη μέριμνα γιὰ τὴ σωστὴ μετάφραση σὲ σωστὰ ἑλληνικὰ τῶν εἰσαγομένων προϊόντων τους.

Οἱ συμπαθεῖς μας ἀναρχικοὶ στὴν πολεμικὴ τους ἐναντίον τῶν τραπεζῶν γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀφαίμαξη τοῦ λαοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ προσθέσουν καὶ τὴν συμβολή τους στὴν ἀλλοίωση τοῦ γλωσσικοῦ μας αἰσθήματος μὲ αὐτὰ τὰ μιξοβάρβαρα *xiosbank*, *emporiki* κ.τ.τ. καθὼς υἱοθετοῦν τὴν ἐξουσιαστικὴ γλώσσα τοῦ μεγάλου ἀφεντικοῦ. Σὲ ἕνα ἐπόμενο στάδιο, ὅταν αὐτὸ τὸ αἶτημα τῆς στοιχειώδους ἀξιοπρέπειας θὰ ἔχει ἀφομοιωθεῖ ἀπὸ εὐρύτερα τμήματα τοῦ πληθυσμοῦ, θὰ ἤμουν εὐτυχῆς ἂν ἔβλεπα τοὺς πρωινοὺς ἐπιβάτες τοῦ ἠλεκτρικοῦ νὰ παραδίδουν ἐπιδεικτικὰ στὴν ἀνακύκλωση ὅλον αὐτὸ τὸν σωρὸ τοῦ φρή πρὲς (*city press*, *metropolis*, *metro*, *athens voice*, *lifo* καὶ δὲν συμμαζεῦεται). Γιὰ τὶς ἰδιωτικὲς περιπτώσεις (φερ' εἰπεῖν γιὰ ὅσους ἐπιλέγουν τὸ *Notis* ἀπὸ τὸ *Νότης*) ἀρκεῖ τὸ ἀπλὸ γιαούρτωμα.

Καὶ βλέπουμε...

ΠΛΑΝΟΔΙΟΝ
ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 2008